

Jordana va escriure aquests articles en una Barcelona bombardejada i assetjada per la guerra

F. BRANGULI

Ulisses a la rereguarda

Ho va escriure Georges Bataille en un llibre famós, *La Part maudite*, i potser és bo recordar-ho: l'home no només viu de pa, sinó de cadascuna de les ferides obertes que l'existència humana posa en joc. En altres paraules, de la part maleïda, del mal, del dol i, en definitiva, de les guerres, també se'n poden extreure tota mena d'aprenentatges. La clau es troba a saber determinar com es pot donar vida a la mort, al buit o al no-res. De quina manera els escriptors afronten el fenomen de la guerra que, des de sempre, va associada a la literatura. Calders, Tísner, Bartra, Sales i la mateixa Rodoreda van fer l'esforç de narrativitzar, en les seves novel·les, una experiència que s'acosta a la indicibilitat. Però no només la ficció va fer emergir un nou llenguatge sobre la guerra. També hi ha, esclar, una poesia de guerra i un periodisme de combat.

Fa uns anys es van donar a conèixer, per exemple, els excel·lents articles de crítica literària de Ramon Vinyes que es van publicar a la revista *Meridià* entre el 1938 i el 1939 a la secció *Talaia*. Ara ens arriben les cròniques que Cèsar August Jordana (Barcelona, 1893 - Santiago de Xile, 1958) va publicar a la mateixa revista, presentades per Maria Campillo, que sempre és sinònim de rigor i claredat, i amb el títol *Barcelona 1938: la veu de les sirenes*.

Com les col·laboracions de Vinyes, els articles de Jordana estan escrits sota la pressió de la guerra i

de la derrota, i desprenen una forta inquietud. Només cal que el lector segueixi atentament les dates de publicació al peu de cada article per anar veient com la fatídica del mes de gener del 1939 s'acosta ineluctablement. L'últim article està datat el 31 de desembre del 1938, dia de bombardeig, com ho havia estat el dia abans i també l'endemà, en una Barcelona convertida en la seu de tres governs legítims: el de la Generalitat de Catalunya, el d'Euskadi i el de la República espanyola.

Retrat colpidor, model literari

Aquest recull d'articles representa, per al lector d'avui, un colpidor retrat de la vida quotidiana a la Barcelona en guerra i un model literari de primer ordre que, una vegada més, trenca les fronteres entre els gèneres literaris. Són cròniques personals

Són cròniques que sorprenen per la llibertat d'esperit i d'escriptura

que sorprenen per la seva llibertat d'esperit i d'escriptura, i pel seu humor lluminós i juganer amb les paraules, que contrasta encara més amb l'angoixa i la tristesa que dominaven en aquella etapa tan crítica de la guerra a la rereguarda. La mirada molt singular de l'autor de la famosa novel·la *Una mena d'amor*, que tant de rebombori va causar, se centra sobretot a saber assenyalar els fets "normals en uns temps anormals". Exclòs del front a causa de la seva edat, i per una incapacitat amb la vista, Jordana escriurà alguns articles que són una veritable filigrana, amb una gràcia deliciosa que no s'atura a l'hora de denunciar les dificultats que es passaven a la vida urbana. El precari servei de transports públics a causa dels talls elèctrics provoca, per exemple, un article divertidíssim sobre "l'estretor a les plataformes tramvièries", on surt a compte estar prim i d'on es pot haver de sortir humiliat, rebutjat com per un *refoulement* freudià. La falta de queviures genera l'aparició de tipus divertits que, a les cinc de la tarda, s'estiren el cinturó un forat més endins i declaren: "Ja he berenat!". Els més enginyosos proposen "racionar la gana" com a solució quan ja s'hagi racionat tot el que s'hagi de racionar.

Les *sirenes* de les quals parla Jordana a l'article magistral que dóna títol al volum són naturalment les de les alarmes dels bombardejos, però també són les sirenes, menys antipàtiques, que esperaven el pas d'Ulisses. O també són les sirenes marines,

amb la seva cua imprevisible, que remet, esclar, a la cua de brou que s'esperava pacientment a la plaça en temps de racionament. Cap transposició metafòrica, però, no fa oblidar a l'autor que el moment de por que provoca el sentir les sirenes és d'extrema gravetat i perill, i que "la sensació de proximitat de la mort augmenta la intensitat de la vida".

Jocs de paraules i sobreentesos

En aquestes cròniques abunden les imatges felices, els jocs de paraules, els sobreentesos mordaços i les metàfores divertides. Jordana parla de "la recuperació del prestigi dels raves", o d'un fumador que "es prostituïa a la regalèssia". Defineix l'escuradents com "petites estelles que fan estossegar" però que en cap cas no poden "suplir un bistec". Després de descriure un home amb panxa com "un dipòsit de greix", assenyala que "tota acumulació de greix està en deute amb la moralitat de la guerra". L'home amb panxa "caldria multar-lo o prohibir-lo". Denuncia que els informes del govern són "l'opi dels pobles". Descriu Mussolini com "un bulldog sota una calba". Però aquests textos, escrits sota les bombes, són contemporanis dels fills perduts a la guerra i dels soldats. I reclamen del lector una solidaritat i una esperança desolada com la que provoca l'aparició d'un petit plat d'olives i un succedani de cafè: "Gaudim ara que ens vaga". És a dir, gaudim ara que la guerra ja està perduda.*

Barcelona 1938: la veu de les sirenes

Cèsar August Jordana
Edicions de 1984
Barcelona, 2008
Preu: 14 euros
Pàgines: 112

Recuperació dels magnífics articles que C.A. Jordana va publicar en l'última etapa de la guerra, un colpidor retrat de la vida quotidiana a Barcelona i un model literari de primer ordre